

VIGH TAMÁS VÁSÁRHELYI PÁL EMLÉKMŰVÉRŐL

Ez év januárjában volt negyven esztendeje, hogy Vigh Tamás megrendelést kapott a Vásárhelyi Pál emlékmű elkészítésére. Hosszú huzavona, fontoskodva, álszent módon értetlenkedő zsúrik, tárgyalások sora után idestova szintén negyven éve, 1968. január végén a megrendelő, az Országos Vízügyi Főigazgatóság akkori vezetője, Dégen Imre új pályázat kiírását kérte a Lektorátustól. Jőmagam egy a nyolcvanas évek közepén megfogalmazott, de csak kilencven után megjelent, a korszak hazai szobrászművészetét összefoglaló tanulmányomban a hatvanas-hetvenes évek magyar művészettörténetének nagy veszteségei közé soroltam a Vásárhelyi emlékmű kudarcát. Nem voltam egyedül véleményemmel. Ha összegyűjtenék az önálló kislepsztikaként megvalósított Vásárhelyi-figura, illetve a kubikusoknak *Az Alföld népe* címen ismertté vált csoportjával kapcsolatos, a múltó évtizedek alatt egyre gyarapodó szakirodalmat, majd kötetnyi terjedelmű lenne.

A hatvanas évek — amit most mondok, az ma már művészettörténeti közhely — a legendás változások korát hozta el a magyar művészetbe. A változás nemcsak a formák világát érintette, nemcsak a stílust, nemcsak a hazai valósághoz, a hazai környezethez való viszonyt, hanem a visszatérést Európához, a nagyvilág és saját dolgaink szemléletében egy új perspektíva érvényesítését. Vigh Tamás akkor éppen fele annyi idős volt, mint ma. Akkor, azokban az években hódította meg pályáját járva azokat a csúcspontokat, amelyeket azóta sem hagyott el. Nem tartozik, soha nem is tartozott a sokat emlegetett, divatos, *sztár-művészek* közé, de nem tartozott a radikális újtítókhoz, a hatvanas években teljes fegyverzetben felálló avantgárd csapatához sem. Mégis, minden, a huszadik századi magyar szobrászat kérdéseiben kicsit is jártas valaki tudja, hogy nélküle, az ő egyedül és mindig csak az adott feladatra és csak az adott műre koncentráló figyelme, szakmai alázata és tisztessége nélkül jöhettek volna változások, de a megújulás nem lett volna teljes, nem lett volna igazán hiteles. Sokan elmondták, jőmagam is nem egyszer, hogy Vigh Tamás nem volt avantgárd, de nem az állandóságnak, hanem a művészeti folyamatosságnak volt híve és mestere. Több mint érdekesnek, jellemzőnek látom, hogy a négy évtizede működött hivatalos dönt-

nők nem akkor kiáltottak *botrányt*, amikor a köztereken egymás után álltak fel régi illúziókat romboló, *deheroizáló* kompozíciók, hanem éppen akkor, amikor valaki azzal az emelkedettséggel idézte meg a reformkori mérnök, Széchenyi István munkatársa emlékét. — De talán mégsem ez volt a baj, nem ez volt a fortélyos elutasítás oka, mert azért ne higgyük, hogy a negatív döntést egyedül, egyszemélyben Dégen Imre elvtárs hozta volna meg. Sokkal inkább az a hazai művészeti gyakorlatban több mint szokatlan megoldás, hogy Vigh Tamás egyenrangú, azonos téri-, s így azonos plasztikai értékékként kezelte a szobrászi és a természeti formákat. Építész társával, Bálint Jenővel nem egyszerűen „szobrot” akartak emelni, hanem valódi emlékművet, amely nemcsak a személyt, Vásárhelyi Pált jeleníti meg — ehhez elegendő lett volna a figura alá épített szokványos posztamentens is, a pompa kedvéért alatta néhány kísérő, *mellék*-alakokkal —, hanem megidézi a gondolatot, a vállalkozó szellemet is, meg azt az *erőt*, melyeknek összefogásából nemcsak az Al-Duna vagy a Tisza szabályozása született meg másfél évszázaddal ezelőtt, hanem egyáltalán a modern Magyarország! A *domb*, amelynek mesterséges kettévágásában — a születő új grandiózus keretében — az alkotó, a *Magyar mérnök* áll, nem ismeretlen forma az Alföld síkságán. Az itt-ott kiemelkedő, mélyükben a vidék ősi kultúráját rejtő kurgánok vagy kunhalmok egyszerre valóságos elemei a vidék természeti képeinek, miközben maguk is *emlékművek*. Ezt az ősi emlékművet koronázta meg Vigh Tamás a *mellékalakokkal*, a hihetetlen méretű vállalkozást napi, kemény munkával megvalósító *kubikusok csoportjával*. Nem életkép, nem illusztratív zsáner, hanem szinte maga is természeti forma, időtlen — Kovalovszky Márta szavaival *egyszeri életnek és elvont képnek föld-illatú, szinte földhöz ragadt egysége* az, ami a Vásárhelyi emlékmű monumentális kompozícióját *mélyen átítatja*. „*Meglepő is — írja —, természetes is, hogy Vigh Tamás milyen egyszerű, kézenfekvő módon talált vissza az európai művészet sok évszázados jelkép-beszédéhez, azokhoz a szimbólumokhoz, amelyek még nem váltak üres frázisokká, amelyek ezernyi szállal kapcsolódva a világhoz, életteli és elevenek tudtak maradni.*”

Hölgyeim és Uraim!

Megrendült elfogultsággal állok Önök előtt. Nem mindennapi eseménynek lehetek itt egyik szereplője. Negyven év után megvalósulva „élettelen” és „elevenen” a *Vásárhelyi Pál emlék-*

mű itt áll előttünk. *Élettelen és elevenen*, azaz világosan, a szavak és formák egyértelmű, a huszonegyedik században is érvényes nyelvével szól hozzánk. Hihetetlenül ritka pillanat ez! Tanúi lehetünk egy sok évtizedes gondolat most is üde frissességének, és tanúi annak a jóvátételnek, amit az alkotó, Vigh Tamás itt végre maga is elnyerhetett — és igazán nem utolsósorban annak a nyereségnek, amit e mű és ez az alkalom a magyar köztéri szobrászat modern törté-

netében jelent. Köszönet ezért mindazoknak, akiknek nemcsak szemük volt látni és meglátni a kisplasztikában élő régi terv értékét, hanem erejük volt megteremteni a megvalósítás anyagi és fizikai háttérét is.

(Elhangzott 2007. november 30-án a Tiszalöki Arbo-rétumban)

KOVÁCS PÉTER

A VIGILIA KIADÓ AJÁNLATA

Találkozások Isten és ember között (Szerk. Bodnár Dániel)	2.500,-
In memoriam Hans Urs von Balthasar	1.400,-
<i>Selyem Zsuzsa</i> : Fehérek közt	1.600,-
<i>Rochlitz Kyra</i> : Válaszúton	1.500,-
<i>Visky Adnrás</i> : A különbözőség vidékén	1.600,-
<i>Gabriel Marcel</i> : A misztérium bölcelete	1.900,-
In memoriam Karl Rahner	700,-
<i>Máthé Andrea</i> : Útvesztőben	1.100,-
<i>Beney Zsuzsa</i> : Möbius-szalag	1.500,-
Innen és túl. Versek az Isten-kereső emberről	2.900,-
<i>Wolfgang Beinert</i> : A katolikus dogmatika lexikona	3.600,-
<i>Wolfgang Beinert</i> : A kereszténység	2.600,-
<i>Th. Schneider</i> : A dogmatika kézikönyve 1.	2.600,-
<i>Th. Schneider</i> : A dogmatika kézikönyve 2.	2.600,-
<i>Avery Dulles</i> : Az egyház modelljei	1.800,-
<i>Avery Dulles</i> : A kinyilatkoztatás modelljei	2.500,-
<i>Lukács László</i> : Csináld magad	1.150,-
<i>Bozsóky – Lukács</i> : Az elnyomatásból a szabadságba	1.900,-
<i>Terri Apter</i> : A magabiztos gyermek	1.600,-

A kiadványok megvásárolhatók vagy megrendelhetők a Vigilia Kiadóhivatalban:

1052 Budapest, Piarista köz 1. IV. em. 420.

Telefon: 317-7246; 486-4443; Fax: 486-4444; E-mail: vigilia@vigilia.hu